

**DOCUMENTE DOMNEȘTI REDACTATE LA VASLUI,
HUȘI ȘI BÂRLAD ÎN SECOLELE XV-XVI.
- STATISTICĂ, SEMNIFICAȚII -**

Alexandru Ligor

Câteva precizări sunt obligatorii. Enumerarea din chiar titlul comunicării nu este întâmplătoare și trebuie explicată. Nu **numărul** actelor emise de domnii Moldovei în fiecare dintre cele trei orașe o cer sau o justifică (dacă privim lucrurile în exclusivitate din acest unghi, atunci ar trebui să începem cu Hușii, după cum se va demonstra mai încolo), ci **însemnătatea** deosebită a unora dintre ele, care privesc relațiile externe (cu Imperiul Otoman, Polonia, Transilvania), ca și factorul **cronologic** în sine. Se adaugă importanța emitentului. Așa, Ștefan cel Mare, cel mai de seamă domn al Moldovei din întregul mediu și unul dintre cei mai însemnați din întreaga istorie națională, emite din Vaslui cele mai multe acte, în comparație cu cele elaborate în celelalte două orașe în discuție (ce-l au, ca emitent, pe același domn), cere, iarăși, o astfel de ierarhizare. Numărul actelor aici inserate rămâne aproximativ, din motive știute ori lesne de înțeles: nu toate documentele domnești întocmite în perioada care ne preocupă, la Vaslui, Huși și Bârlad se mai păstrează azi; o parte dintre grămăticii nu consemnează, în toate cazurile, locul de emitere, iar încercările cercetătorilor de a-l stabili s-au dovedit câteodată infructuoase, dâșii chiar punând sub semnul incertitudinii unele dintre rezultatele propriilor investigații; de asemenea, nu exclude noi descoperiri în domeniu. Actele ca atare, elaborate într-o localitate sau alta, nu pot - **singure** - să ne conducă de fiecare dată la judecăți corecte (în stabilirea însemnătății unei așezări, spre pildă). Dar ele rămân, totuși, repere de care nu putem face abstracție. Noi ne-am propus să privim lucrurile din punctul de vedere enunțat, fără a corobora, de fiecare dată, elementele pe care ni le oferă actele, în sensul în care ne interesează, cu acelea datorate altor surse (arheologice, narative ș.a.), ci doar atunci când statistica noastră ne îndeamnă a urma o cale, alta decât aceea a adevărului de mult sau de mai puțin timp cunoscut.

Tabelul de mai jos cuprinde, în elementele esențiale, ceea ce se cunoaște până acum în privința subiectului pe care îl abordăm. Și de vor fi mărunte scăpări, ele nu credem să schimbe esențialmente datele problemei. El are ca temei ultimele colecții de documente¹, cataloage,

Nr. crt. 1	Data documentului 2	Locul emiterii 3	Emitent 4	Sursa 5
1	1435, august 26	Bârlad	Ștefan	Tratatele, 55
2	1436 aprilie 21	Vaslui	Ilie și Ștefan	DRH, A, I, 148
3	1436 mai 4	- " -	- " -	Ibidem, 149
4	1436 mai 5			Ibidem 150
5	1436 iunie 13			Ibidem, 154
6	1436/ iunie-iulie/15			Ibidem, 155
7	1436 iulie 17			Ibidem, 157
8	- " -			Ibidem, 158
9	1436 august 11			Ibidem, 160
10	1436 decembrie 7			Ibidem, 165
11	1437 februarie 7		- " -	Ibidem, 167
12	1437 aprilie 23		Ștefan	Idem, D,I, 247
13	1437 mai 15		Ilie și Ștefan	Idem, A, I, 170
14	1437 iulie 20		- " -	Ibidem, 172
15	1437 octombrie 5			Ibidem, 174
16	1438 martie 6			Ibidem, 181
17	1438 iulie 6			Ibidem, 185
18	1438 august 21			Ibidem, 188
19	1/438/august 24		- " -	Ibidem, 189
20	1439 mai 10		Ștefan	Ibidem 195
21	1439 iulie 30	- " -	Ilie și Ștefan	Ibidem, 199
22	1439 septembrie 25	Bârlad	Ștefan	Tratatele, 69
23	1440 noiembrie 12	Vaslui	Ilie și Ștefan	DRH, A, I, 211
24	1440 noiembrie 25	- " -	Ștefan	Ibidem, 212
25	1441 aprilie 16	Bârlad	Ilie	Ibidem, 213
26	1442 mai 26	- " -	Ștefan	Ibidem, 221
27	1442, august 1	Vaslui	Ilie și Ștefan	Ibidem, 222
28	/1444/ mai 29	- " -	Ștefan	DRH, D, I, 271
29	1446 iunie 6		- " -	Idem, A, I, 287
30	1449 august 3		Alexandru	Idem, D, I, 297
31	1452 februarie 24		- " -	Idem, A, II, 17
32	1452 august 12		- " -	Idem, D, I, 311
33	1456 iunie 5	- " -	Petru	Idem, A, II, 58
34	1460 decembrie 5	Bârlad	Ștefan cel Mare	Ibidem, 97
35	1464 iunie 5	Vaslui	- " -	Ibidem, 120
36	1464 iunie 11	- " -		Ibidem, 121
37	1465 martie 3			Ibidem, 127
38	1471 iulie 13			Tratatele, 116
39	1472 iunie 1			DRH, A, II, 185
40	1472 iunie 5			Ibidem, 186
41	1474 august 26			Ibidem, 198

1	2	3	4	5
42	/1476/ februarie 28	- " -	- " -	Relațiile, 119
43	- " -		- " -	Ibidem, 120
44	/1477/ martie 13		Basarab cel Tânăr vv. Țării Românești	Ibidem, 129
45	1492 martie 14		Ștefan cel Mare	Cat., Buc. Supl. I, 62
46	/1492/ martie /31/		- " -	DRH, A, III, 114
47	Înainte de 1495 ianuarie 10/	/Bârlad/		Ibidem, 151
48	/1495 ianuarie 1 - înainte de februarie 3/	Vaslui		Ibidem, 152
49	1495 ianuarie 10	- " -		Ibidem, 153
50	- " -			Ibidem, 154
51	1495 ianuarie 11	- " -		Ibidem, 155
52	- " -	Vaslui		Ibidem, 156
53		- " -		Ibidem, 157
54	- " -	- " -		Ibidem, 158
55	1495 ianuarie 12	- " -		Ibidem, 159
56	- " -	Vaslui		Ibidem, 160
57		- " -		Ibidem, 161
58	- " -			Ibidem, 163
59	1495 ianuarie 17			Ibidem, 168
60	- " -			Ibidem, 169
61	1495 ianuarie 22			Ibidem, 170
62	- " -			Ibidem, 171
63	- " -			Ibidem, 172
64	1495 ianuarie 24			Ibidem, 175
65	1497			Ibidem, 199
66	1497 februarie 25			Ibidem, 206
67	1497 martie 6			Ibidem, 207
68	1497 martie 10			Ibidem, 210
69	- " -			Ibidem, 211
70	1497 martie 11			Ibidem, 213
71	1497 martie 13			Ibidem, 216
72	1497 martie 14			Ibidem, 217
73	- " -			Ibidem, 218
74	1497 martie 15			Ibidem, 219
75	- " -			Ibidem, 220
76				Ibidem, 221
77	- " -			Ibidem, 222
78	1497 martie 16			Ibidem, 223
79	1497 martie 18			Ibidem, 224
80	1497 martie 19			Ibidem, 225
81	1497 martie 20			Ibidem, 226
82	- " -			Ibidem, 227
83	1502 martie 1			Ibidem, 265
84	1502 martie 7			Ibidem, 266
85	1502 martie 10			Ibidem, 268

1	2	3	4	5
86	1502 martie 13	- " -	- " -	Ibidem, 271
87	1502 martie 14			Ibidem, 273
88	- " -			Ibidem, 274
89	- " -			Ibidem, 275
90	- " -		- " -	Ibidem, 276
91	- " -		- " -	Ibidem, 277
92	1502 martie 17	- " -	- " -	Ibidem, 278
93	1505 februarie	Huși	Bogdan	DIR, A, XVI, I, 37
94	1507 februarie 20	- " -	- " -	Ibidem, 45
95	1507 februarie 22			Ibidem, 47
96	- " -			Ibidem, 48
97	1507 februarie 28			Ibidem, 53
98	1507 februarie /28/	- " -		Cat. Iași, 414
99	1507 martie 1			DIR, A, XVI, I, 54
100	- " -			Ibidem, 55
101	- " -			Ibidem, 56
102	1507 martie 2			Ibidem, 57
103	1507 martie 4			Ibidem, 58
104	1507 martie 6			Ibidem, 59
105	1507 martie 22	- " -		Ibidem, 61
106	1508 februarie 16	Vaslui		Ibidem, 67
107	- " -	- " -		Ibidem, 68
108	- " -	- " -		Ibidem, 69
109	1508 martie 2	Huși		Ibidem, 71
110	1508 martie 22	- " -		Ibidem, 73
111	1508 martie 24			Ibidem, 74
112	1508 martie 25			Ibidem, 75
113	1513 martie 7			Ibidem, 81
114	1513 martie 8			Ibidem, 82
115	1515 aprilie 20	- " -	- " -	Ibidem, 96
116	1518 ianuarie 22	Vaslui	Ștefan cel Tânăr	Ibidem, 110
117	- " -	- " -	- " -	Ibidem, 111
118	1518 ianuarie 23	- " -		Ibidem, 112
119	1518 ianuarie 28	Huși		Ibidem, 113
120	1518 ianuarie 30	- " -		Ibidem, 114
121	1519 iunie 23		- " -	Ibidem, 131
122	1527 martie 9		Petru Rareș	Ibidem, 203
123	- " -		- " -	Ibidem, 204
124	1527 martie 13			Ibidem, 205
125	1527 martie 15			Ibidem, 206
126	- " -			Ibidem, 207
127				Ibidem, 208
128				Ibidem, 209
129	- " -			Ibidem, 211
130	1527 martie 16			Ibidem, 212
131	- " -			Ibidem, 213
132				Ibidem, 214

1	2	3	4	5
133	1527 aprilie 16	- " -	- " -	Ibidem, 215
134	1528 martie 1	- " -		Ibidem, 220
135	1528 martie 11	Vaslui		Ibidem, 226
136	1528 /martie 11-23/	- " -		Ibidem, 227
137	/1528 martie 11-23/			Ibidem, 228
138	1528 martie 12			Ibidem, 229
139	- " -			Ibidem, 230
140	1528 martie 13			Ibidem, 231
141	- " -			Ibidem, 232
142	1528 martie 15			Ibidem, 233
143	- " -			Ibidem, 234
144	1528 martie 16			Ibidem, 235
145	- " -			Ibidem, 236
146				CAT. Buc. 350; Vas. 24; Iași, 556
147	1528 martie 17			DIR, A, XVI, I, 238
148	- " -			Ibidem, 239
149	1528 martie 18			Ibidem, 240
150	1528 martie 19			Ibidem, 241
151	1528 martie 20			Ibidem, 242
152	- " -			Ibidem, 243
153	1528 martie 21			Ibidem, 244
154	1528 martie 22			Ibidem, 245
155	- " -			Ibidem, 246
156	- " -		- " -	Ibidem, 247
157	1528 martie 23	- " -	- " -	Ibidem, 248
158	1528 martie 28	Huși		Ibidem, 252
159	- " -	- " -		Ibidem, 253
160	1528 aprilie 1			Ibidem, 257
161	1528 aprilie 4		- " -	Ibidem, 258
162	1528 aprilie 8		- " -	Ibidem, 259
163	1528 mai 28	- " -		Ibidem, 262
164	1529 martie 5	Vaslui		Ibidem, 265
165	1529 martie 9	- " -		Ibidem, 267
166	1529 martie 11			Ibidem, 268
167	- " -			Ibidem, 269
168	1529 martie 13	- " -		Ibidem, 271
169	1529 martie 16	Huși		Ibidem, 272
170	- " -	- " -		Ibidem, 273
171	/1529/ martie 16	- " -		Cat. Iași, 580
172	1529 martie 17	Huși		DIR, A, XVI, I, 274
173	1529 martie 19	- " -		Ibidem, 275
174	- " -			Ibidem, 276
175	1529 martie 20			Ibidem, 277
176	1529 martie 22			Ibidem, 278
177	1529 martie 24			Ibidem, 281
178	1529 martie 25			Ibidem, 282

1	2	3	4	5
179	- " -		- " -	Ibidem, 283
180	- " -	- " -		Ibidem, 284
181	1531 martie 4	Vaslui		Ibidem, 293
182	1531 martie 7	- " -		Ibidem, 294
183	1531 martie 13			Ibidem, 296
184	1531 martie 15	- " -		Ibidem, 297
185	1531 martie 18	Huși		Ibidem, 298
186	1531 martie 24	- " -		Ibidem, 301
187	- " -			Ibidem, 302
188	1531 martie 26	- " -		Ibidem, 303
189	1532 februarie 27	Vaslui		Ibidem, 305
190	1532 februarie 28	- " -		Ibidem, 307
191	1532 martie 10	Huși		Ibidem, 310
192	1532 martie 12	- " -		Ibidem, 311
193	/1532-1534/	- " -		Cat., Iași, 595
194	1533 martie 6	Vaslui		DIR, A, XVI, I, 317
195	1533 martie 8	- " -		Ibidem, 319
196	1533 martie 12			Ibidem, 320
197	- " -			Ibidem, 321
198	1533 martie 13	- " -		Ibidem, 322
199	1533 martie 18	Huși		Ibidem, 325
200	1533 martie 27	- " -		Ibidem, 327
201	1533 martie 28	- " -		Ibidem, 329
202	1535 martie 2	Vaslui		Ibidem, 333
203	1535 martie 3	- " -		Ibidem, 334
204	1535 martie 5	Huși		Ibidem, 335
205	1535 martie 9	Vaslui		Ibidem, 336
206	- " -	- " -		Ibidem, 337
207	- " -			Ibidem, 338
208	1535 martie 13	- " -		Ibidem, 339
209	1535 martie 18	Huși		Ibidem, 340
210	1535 martie 22	- " -		Ibidem, 342
211	- " -			Ibidem, 343
212	- " -			Ibidem, 344
213	1535 martie 24			Ibidem, 345
214	15/3/6/ mai 27	- " -		CAT. Suc. 79
215	1537 martie	Vaslui		DIR, A, XVI, I, 350
216	1537 aprilie 30	Huși		Ibidem, 352
217	1541 aprilie	Vaslui		Ibidem, 366
218	1545 aprilie 4	Huși		CAT.Buc.Supl. I, 89
219	1546 martie 1	- " -		DIR, A, XVI, I, 380
220	1546 martie 4	- " -		Ibidem, 381
221	1546 martie 17	Vaslui		Ibidem, 382
222	1546 martie 18	- " -		Ibidem, 383
223	1546 martie 22			Ibidem, 385
224	1546 martie 23			Ibidem, 387
225	1546 martie 24			Ibidem, 388

1	2	3	4	5
226	1546 martie 26	- " -	- " -	Ibidem, 389
227	1546 martie 27	Bârlad	- " -	Ibidem, 390
228	1546 /mart. 27-29	- " -	- " -	Ibidem, 392
229	1546 mart. 30			Ibidem, 394
230	- " -			Ibidem, 395
231	- " -			Ibidem, 296
232	1546 martie 31			Ibidem, 397
233	1546 aprilie 1			Ibidem, 400
234	1546 aprilie 2			Ibidem, 402
235	- " -			Ibidem, 403
236	- " -	- " -		Ibidem, 404
237	1546 aprilie 4	Huși		Ibidem, 405
238	1546 aprilie/4-30/	- " -		Ibidem, 406
239	1546/apr. 4-iunie4/			Ibidem, 407
240	- " -			Ibidem, 408
241	1546 aprilie 6			Ibidem, 409
242	1546 aprilie 7			Ibidem, 410
243	- " -			Ibidem, 411
244	1546 aprilie 8			Ibidem, 412
245	- " -			Ibidem, 413
246	- " -			Ibidem, 414
247	1546 aprilie 11			Ibidem, 415
248	1546 aprilie 12			Ibidem, 416
249	1546 aprilie 14			Ibidem, 417
250	1546 aprilie 15			Ibidem, 418
251	- " -			Ibidem, 419
252	- " -			Ibidem, 420
253	1546 aprilie 16			Ibidem, 421
254	1546 aprilie 20			Ibidem, 424
255	- " -			Ibidem, 426
256				Ibidem, 427
257	- " -			Ibidem, 428
258	1546 aprilie 21			Ibidem, 429
259	- " -			Ibidem, 430
260				Ibidem, 431
261	- " -			CAT. Vas., 30
262	1546 aprilie 22			DIR, A, XVI, I, 432
263	1546 aprilie 23			Ibidem, 433
264	1546 aprilie 24			Ibidem, 434
265	- " -			CAT. Buc., 415
266	1546 /aprilie-mai/28			DIR, A, XVI, I, 436
267	1546 aprilie 30			Ibidem, 437
268	- " -			Ibidem, 438
269	1546 mai 1			Ibidem, 439
270	- " -			Ibidem, 441
271	1546/mai-iunie/4			Ibidem, 443
272	1546 mai 7			Ibidem, 445

1	2	3	4	5
273	1546 mai 8	- " -	- " -	Ibidem, 446
274	- " -			CAT. Iași, 683
275	1546 mai 9			DIR.A, XVI.I, 447
276	1546 mai 10			Ibidem, 448
277	- " -			Ibidem, 449
278	1546 mai 11			Ibidem, 450
279	1546 mai 12			Ibidem, 451
280	- " -			Ibidem, 452
281	1546 mai 13			Ibidem, 453
282	1546 mai 14			Ibidem, 455
283	- " -			Ibidem, 456
284	- " -			Ibidem, 457
285	1546 mai 16			Ibidem, 459
286	1546 mai 17			Ibidem, 460
287	1546 mai 19			Ibidem, 461
288	1546 mai 21			Ibidem, 463
289	1546 mai 24			Ibidem, 464
290	1546 mai 27			Ibidem, 468
291	- " -			Ibidem, 469
292				Ibidem, 470
293			- " -	Ibidem, 471
294			- " -	Ibidem, 472
295	- " -		- " -	Ibidem, 473
296	1546 mai 28		- " -	Ibidem, 474
297	1546 iunie 2		- " -	Ibidem, 475
298	1546 iunie 4		- " -	Ibidem, 476
299	1547 aprilie 1		Iliș Rareș	Ibidem, 491
300	- " -		- " -	Ibidem, 492
301	1547 aprilie 8			Ibidem, 493
302	1547 aprilie 14			Ibidem, 494
303	1547 aprilie 15	- " -		Ibidem, 495
304	1548 martie 6	Vaslui		Ibidem, 502
305	- " -	- " -		Ibidem, 503
306	1548 martie 8	- " -		Ibidem, 504
307	1548 martie 21	Huși		Ibidem, 506
308	- " -	- " -		Ibidem, 507
309	1548 martie 23			Ibidem, 508
310	1548 martie 27			Ibidem, 509
311	1548 aprilie 5			Ibidem, 510
312	- " -			Ibidem, 511
313	1548 aprilie 7	- " -		Ibidem, 512
314	1550 martie 12	Vaslui		Ibidem, 531
315	1550 martie 13	- " -		Ibidem, 532
316	1550 aprilie 3	Huși		Ibidem, 535
317	1551 martie 21	Vaslui		Ibidem, II, 1
318	1552 martie 11	- " -		CAT.Buc., 452 (1550); Cat. Iași, 740

1	2	3	4	5
319	1552 martie 25	Huși	Ștefan Rareș	DIR, A, XVI, II, 9
320	1552 martie 28	- " -	- " -	Ibidem, 10
321	1552 martie 29	- " -	- " -	Ibidem, 11
322	1552 martie 21	- " -	- " -	Ibidem, 12
323	1552 aprilie 2			Ibidem, 13
324	1552 aprilie 5			Ibidem, 14
325	1552 aprilie 10			Ibidem, 17
326	1552 aprilie 11			Ibidem, 18
327	- " -	- " -	- " -	Ibidem, 19
328	1553 aprilie 1	Vaslui	Alex. Lăpușneanu	Cat., Buc., 476
329	1554 februarie 23	- " -	- " -	DIR, A, XVI, II, 42
330	1554 februarie 25	- " -	- " -	Ibidem, 43
331	1554 februarie 28	Bârlad	- " -	Ibidem, 44
332	1554 martie 1	Huși	- " -	Ibidem, 45
333	1554 martie 2	Bârlad	- " -	Ibidem, 46
334	- " -	- " -	- " -	Ibidem, 47
335	- " -	- " -	- " -	Ibidem, 48
336	1554 martie 13	Vaslui	- " -	Ibidem, 49
337	1554 martie 17	Huși	- " -	Ibidem, 50
338	1554 martie 30	Bârlad	- " -	Ibidem, 53
339	1555 martie 28	Vaslui	- " -	Ibidem, 66
340	1555 martie 31	- " -	- " -	Ibidem, 67
341	1555 aprilie 9	- " -	- " -	Cat., Iași, 806
342	1555 aprilie 11	Vaslui	- " -	DIR, A, XVI, II, 69
343	1555 aprilie 20	Bârlad	- " -	Cat. Suc. 89
344	1555 aprilie 24	- " -	- " -	DIR, A, XVI, II, 70
345	- " -			Ibidem, 71
346	1555 aprilie 25			Ibidem, 72
347	1555 aprilie 28			Ibidem, 73
348	1555 aprilie 30			Ibidem, 74
349	- " -			Ibidem, 75
350				Ibidem, 76
351	- " -			Ibidem, 77
352	1555 mai			Ibidem, 79
353	1555 mai 2			Ibidem, 80
354	- " -	- " -	- " -	Ibidem, 81
355	1555 mai 7	Huși	- " -	Cat.Buc.,Supl.I,110
356	- " -	- " -	- " -	Cat.Suc., 90
357	1555 mai 9			DIR. A, XVI, II, 82
358	1555 mai 12			Ibidem, 83
359	1555 mai 24	- " -	- " -	Ibidem, 84
360	1557 noiembrie 8	Bârlad	- " -	Ibidem, 91
361	1560	Huși	- " -	Ibidem, 119
362	1560 martie 17	- " -	- " -	Ibidem, 121
363	1560 martie 18	- " -	- " -	Ibidem, 122
364	- " -			Ibidem, 123
365	1560 martie 27			Ibidem, 126

1	2	3	4	5
366	1560 aprilie 1			Cat. Buc.Supl.I, 112
367	1560 aprilie 2			DIR,A, XVI, II, 128
368	1560 aprilie 3			Ibidem, 129
369	- " -			Ibidem, 130
370	1560 aprilie 4			Ibidem, 131
371	1560 aprilie 5			Ibidem, 132
372	1560 aprilie 6			Ibidem, 133
373	1560 aprilie 8			Ibidem, 136
374	1560 aprilie 9			Ibidem, 137
375	1560 aprilie 11			Ibidem, 139
376	1560 aprilie 13			Ibidem, 141
377	1560 mai 19	- " -		Ibidem, 145
378	1561 iunie 20	Vaslui		Ibidem, 152
379	1561 iunie 23	- " -		Cat.Buc.,Supl.,I,114
380	1563	Huși	Despot Vodă	Cat.Buc., 536
381	1563	Bârlad	- " -	DIR,A, XVI,II,159
382	1563 mai 14	Huși		Ibidem, 161
383	1563 mai 19	- " -		Ibidem, 162
384	1578 decembrie 15	Vaslui	Petru Șchiopul	Idem, III, 182
385	1586 iunie 24	- " -	- " -	Ibidem, 397
386	1588 septembrie 2	În sus de Vaslui	- " -	Ibidem, 498
387	1588 octombrie 6	Huși		Ibidem, 495
388	1588 octombrie 14	- " -		Ibidem, 496
389	1589 martie 12	Vaslui		Ibidem, 505
390	1589 aprilie 16	- " -		Ibidem, 507
391	1589 aprilie 24			Ibidem, 508
392	1589 mai 1	- " -		Cat., Iași, 1370
393	1589-1591/ian. 29	Bârlad		Cat. Buc., 817

Deci, se cunosc din secolele XV și XVI, 393 de acte domnești care au ca locuri de emitere orașele Vaslui, Huși și Bârlad (repetăm, numărul este aproximativ, același caracter purtându-l și celelalte cifre consemnate în continuare).

Emitenți ai înscrisurilor au fost următorii domni ai Moldovei; Ilie și Ștefan, Alexandru, Petru Aron, Ștefan cel Mare, Bogdan, Ștefan cel Tânăr, Petru, Iliaș și Ștefan Rareș, Alexandru Lăpușneanu, Ioan Despot Vodă, Petru Șchiopul.

De menționat, printre emitenți, pe voievodul Țării Românești, Basarab cel Tânăr, aflat prin martie 1477 la Vaslui.

Cele mai multe acte au fost redactate în vremea lui Petru Rareș (177), apoi, de Ștefan cel Mare (58) și Alexandru Lăpușneanu (52).

Cel mai vechi document emis într-una dintre așezările care ne interesează datează din 26 august 1435. De observat, perioada relativ mare de la începutul veacului al XV-lea, pentru lipsa oricărui document aici redactat. Vom mai constata atari perioade, poate nu așa de îndelungate, dar de reținut totuși (ex. 1478-1492).

Pe întâiul loc, dintre cele trei orașe, ca număr total de acte redactate, se situează Hușii (188). Îi urmează Vasluiul (169). În Bârlad sunt redactate 36 acte. În anumite perioade, Vasluiul se va situa pe întâiul loc (ex. 1436-1502). În Huși se vor redacta

cele mai multe urice în anul 1546 (67). De observat că pentru Vaslui, din punctul de vedere al actelor emise, care coincide cu datele furnizate și de celelalte mărturii istorice (arheologice, narative ș.a.), perioada istorică de vârf cea mai fericită, este aceea a domniei lui Ștefan cel Mare. Izvoarele diplomatice la care ne referim privesc mai cu seamă **dani** și **confirmări** (întăriri) ale stăpânirilor mai vechi (moșii, vii, vaduri de moară etc.). Printre cele mai însemnate, însă, avem a aminti: **26 august 1435**, Bârlad, Ștefan vv îl înștiințează pe Vladislav al III-lea, regele Poloniei, despre împăcarea cu fratele său mai mare, Iliș, despre faptul că actele încheiate cu Vladislav al II-lea nu mai au nici o putere; **23 aprilie 1437**, Vaslui, Ștefan vv. reînnoiește privilegiile comerciale negustorilor brașoveni și din Țara Bârsei, acordate cândva de către Basarab cel Bun; **25 septembrie 1439**, Bârlad, tratatul omagial și de alianță dintre Ștefan, domnul Moldovei și Vladislav al III-lea, regele polon; **26 mai 1442**, Bârlad, Ștefan vv, dăruiește mănăstirii Zograf cu obroc anual; **29 mai 1444**, Vaslui, Ștefan vv. înștiințează sfatul Brașovului despre încheierea luptelor cu fratele său Petru și îi cheamă să reia legăturile comerciale; **3 august 1449**, Vaslui, Alexandru vv. reînnoiește la rândul-i privilegiile vamale neguțătorilor brașoveni, fapt reconfirmat de același, tot din Vaslui în **12 august 1452**; **1456**, la Vaslui, Petru al II-lea Aron și Marea Adunare a Moldovei, hotărâsc să plătească otomanilor un haraci anual de 2000 galbeni; probabil în anul **1476**, dar sigur la **28 februarie**, Ștefan cel Mare se adresa din Vaslui prin două scrisori magistrului Brașovului, solicitându-i arme, prin meșterul Mihai, mesagerul său, înștiințându-l totodată despre turci și pregătirile de război; tot din Vaslui de data aceasta domnul Țării Râmânești, Basarab, fiul lui Laiotă se adresa și el brașovenilor, se pare în anul **1477**, trimițându-le prin solul său, Cârstea, vești în special cu privire la intenția de a ocupa tronul muntean; se pare, din Bârlad, înainte de **10 ianuarie 1495**, Ștefan cel Mare întărea hotarul târgului Bârlad, adăugându-i seliștea Ivancea de la Tătarca pe Tutova, cumpărată de el, scutindu-i tot atunci pe târgoveți de vama cea mică (excepție - cei ce vor transporta pește).

Am enumerat aceste acte în ideea de a sublinia, prin importanța conținutului lor, însemnătatea localităților unde se redactau.

Dacă în cele două veacuri și, cu precădere în cel de-al XVI-lea, Suceava rămâne principalul centru urban unde se elaborează, se întocmesc actele domnești, apoi avem a observa că sunt perioade - și nu puține - când Vasluiul și Huși (respectând ordinea cronologică) constituiau locurile de unde se emiteau cele mai multe mărturii (a se vedea anii: 1495, 1497, 1502, 1507-1508, 1527-1550) situându-se, nu odată înaintea Iașilor, spre pildă. Luna în care, cu predilecție sunt redactate aici actele domnești este martie.

Interesant de observat că în aceeași zi, într-un singur oraș sunt emise relativ numeroase documente. Așa, în 11 ianuarie 1495 - 4; 12 ianuarie 1495 - 4; 14 martie 1502 - 5 (toate la Vaslui); 20 aprilie 1546 - 4; 21 aprilie 1546 - 4; 27 mai 1555 - 6 (toate la Huși); 30 aprilie 1555 - 4 (la Bârlad).

Cifrele par astăzi ridicole. Să nu uităm că ele - documentele - erau nu unele oarecare, ci solemne, dificil de scris pe pergament, nu ușor de autentificat (sigiliile

erau de cele mai multe ori aninate), unele constituind prin detalii, mici opere de artă (inițiala ornată, monograma domnească); apoi, trebuie să avem în vedere că ele erau redactate după judecarea unor pricini nu ușor de soluționat, iar numărul grămăticilor (diecilor, scribilor etc.) era foarte redus.

*

* *

Sunt aceste date, credem, suficiente spre a argumenta, o dată în plus, însemnătatea Vasluiului, Hușilor și Bârladului în veacurile XV și XVI în istoria Moldovei, a românilor în ansamblu. Atenția de care s-au bucurat aceste așezări moldave din partea voievozilor timpului, din partea suitei lor, constituită, mai întâi, din marii dregători, nu a fost una oarecare.

Dacă Vasluiul nu va mai cunoaște în vremurile următoare mijlocului de veac XVI o viață înfloritoare ca aceea corespunzătoare domniei lui Ștefan cel Mare, Bârladul ca reședință a Țării de Jos a Moldovei, cu prezența unor personalități politice și culturale, aici (marii vornici), printre care, de reamintit, pe Grigore Ureche (nu ni-l închipuim, deși izvoarele tac în această privință - cele directe, desigur - îndepărtat de îndeletnicirile cărturărești, din pricina celor politice) dar și Hușii, prin Episcopia de aici, prin însemnătatea economică a zonei renumite - viticole, vor cunoaște sesizabile progrese, situându-se pe locurile de frunte, deci obligându-ne la o cu totul altă ierarhizare, de acum, a celor trei așezări de care ne-am ocupat.

NOTE

¹ *DIR*, Buc., Ed. Acad. A, Moldova, XVI, I, 1953, II-III, 1951; *DRH*, A, Moldova, București, Ed. Acad., I, 1975, II, 1976, III, 1980; D, *Relațiile dintre țările române*, I, 1977. A se vedea și Bibliografia inserată aici, în special volumele de documente datorate lui I. Bogdan, M. Costăchescu, Gh. Ghibănescu, N. Iorga.

² *CDM - Arhiva Istorică Centrală a Statului*, București, DGAS, I, 1957, supliment I, 1975 (=Cat. Buc.): Ion Ionașcu, Petre Bărbulescu, Gheorghe Gheorghe, *Tratatetele internaționale ale României*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1975 (=Tratatetele); *Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente (1393-1849)*, București, DGAS, 1983 (=Cat. Suc.); *Tezaur arhivistice vasluian. Catalog de documente. 1399-1877* (Grigore Gâneț, Costică-Ion Gârneață), București, DGAS, 1986 (=Cat. Vas); *Relațiile Țării Românești și Moldovei cu Brașovul, 1369-1803. Inventar arhivistice* (Ștefan Suciu, Gernot Nussbächer, Monica Cincu), București, DGAS, 1986 (=Relațiile); *Catalog de documente din Arhivele Statului Iași*, I, Moldova, 1398-1595 (Virginia Isac), București, DGAS, 1989 (=Cat. Iași).

**DOCUMENTS PRINCIERI RÉDIGÉS À VASLUI, HUȘI ET BÂRLAD
ENTRE LE XV^E ET LE XVI^E SIÈCLE.
- STATISTIQUE, SIGNIFICATION -**

Résumé

Les actes princiers rédigés à Vaslui, Huși et Bârlad entre le XV^e et le XVI^e siècle (environ 393 actes qu'on conserve et qu'on connaît) expriment l'intérêt dont ont joui ces localités urbaines de la part des voïvodes et de leur suite.

Les documents d'une importance à part, par leur contenu qui regardent les relations de la Moldavie avec l'Empire Ottoman, la Pologne et la Transylvanie, mais aussi d'un point de vue chronologique, ont été rédigés à Vaslui: toujours ici - par rapport aux autres deux villes - ont été élaborés les plus nombreux documents par le plus important des princes de la Moldavie, Étienne le Grand.

Mais les plus nombreux actes ont été rédigés à Huși (environ 188) en comparaison avec les environ 169 rédigés à Vaslui et les environ 36 rédigés à Bârlad.